

NORGES INDSKRIFTER

MED DE ÆLDRE RUNER.

UDGIVNE

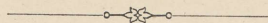
FOR

DET NORSKE HISTORISKE KILDESKRIFTFOND

VED

SOPHUS BUGGE.

I.

CHRISTIANIA.

A. W. BRØGGERS BOGTRYKKERI.

1891—1903.

Ukjendt Sted i Norge.

42. Bracteate Nr. 48 hos Stephens.

Literatur. C. J. Thomsen i *Annaler for nordisk Oldkyndighed* 1855 S. 319. — *Atlas for nordisk Oldkyndighed* (1857) Tab. VII Nr. 141 (Tegning). — V. Boye, *Fortegnelse over Gjenstande i det Kgl. Museum i Kjøbenhavn I* (1859) S. 81, Nr. 456. — F. Dietrich i *Zeitschrift für deutsches Alterthum XIII N. F. I* (1866) S. 43 § 35. — Stephens, *Run. Mon. II* (1867—68) S. 549 No. 48 (med Tegning). — O. Montelius, *Från Jernåldern II* (1869) S. 31. — I. Undset, *Norske Oldsager i fremmede Museer* (1878) S. 26 (med Tegning).

Grundlag for Behandlingen. Meddelelser fra Directør Sophus Müller, samt Undersøgelse af Photographi og tidligere af Originalen.

Tegning. Autotypi efter Photographi i tredobbelt Størrelse.

Denne Guldbracteate har tidligere tilhørt Det Kgl. danske Myntkabinet, som havde erhvervet den ved Bytning, men findes nu i den oldnordiske Samling i Nationalmuseet i Kjøbenhavn som Nr. 8677. Om dens Fund er ingen anden Oplysning meddelt end at den er fra Norge.

Bracteaten er 2,7 Cm. i Tværmaal og veier 3,76 Gr. Fremstillingen er temmelig raa, et mod venstre vendt Hoved mellem, som det synes, to oprakte Arme (eller Lemmerne af et firføddet Dyr?). Indfatningen, som er forholdsvis bred og smukt udført, bestaar af flere concentriske ophøiede Cirkellinjer, mellem hvilke et bredt Baand, dannet af to hinanden skjærende Zikzaklinjer, er anbragt. Bracteaten er forsynet med Perlerand og Hempe. Bag Hovedet, mellem dette og den oprakte Arm til høire, er i Retning nedefra opad 5 Runer anbragte, saaledes at deres Toppe vende udover.

Indskriften, som er utydelig, skal læses fra høire mod venstre. Første Rune \mathfrak{a} er paa Grund af Pladsen betydelig lavere end de andre Runer. Sidste Rune er en Binderune, hvilken her synes at være anvendt for Pladsens Skyld.

Den bestaar af en *n*-Rune og en *a*-Rune. Efter Meddelelse fra Director Sophus Müller bemærkes om Binderunens Form følgende: Den lodrette Stav har (som paa Tegningen i Atlas 141) en liden krum Udbugning mod høire. Oventil paa denne Stav er der to Kviste, som skraane ned mod venstre. Den øverste af disse Kviste begynder (som hos Stephens) ganske lidet nedenfor Hovedstavens Top; nederste Kvist skjærer (som hos Stephens) ikke Hovedstaven. Længere nede (lidt under Midten af den Del af Hovedstaven, som er under næstøverste Kvist) krydses Hovedstaven af en Kvist, der (som hos Stephens) skraaner lidt ned mod høire.

Naar Runerne vendes om mod høire og naar sidste Rune opløses i de to Runer, hvoraf Binderunen bestaar, bliver Indskriften at læse saaledes:

$\text{f} \text{t} \text{x} \text{f} \text{t} \text{f}$
 anoana¹⁾.

Paa begge *n*-Runer skraaner Kvisten nedad mod Indskriftens Begyndelse. Om denne Form se S. 7.

anoana er vistnok et Mandsnavn i Nominativ, af en Stamme paa *-an*, ligesom flere andre Bracteate-Indskrifter indeholder et Mandsnavn i Nominativ uden nogen Tilføielse. **anoana** har sandsynlig været udtalt **Anwāna*. Væsentlig samme Mandsnavn er vel det oldtyske *Anawan*, som forekommer et Par Gange, tidligst i 8de Aarh. i Salzburg; se Förstemann. Den urnordiske Navneform **anoana** forholder sig til den oldtyske *Anawan* med Hensyn til det sammensatte Navns Stamme, ligesom f. Ex. oldn. *andvani* „manglende“ til det ensbetydende *andvanr*. Der findes mange andre sammensatte oldtyske Navne, som ende paa *-wan*, f. Ex. *Altwan*,

¹⁾ Dietrichs Læsning **anola** mangler Grundlag.

Engilwan, Radwan; de fleste af disse forekomme dog sjælden. Andet Led i **anoana**, oldtysk *Anawan* kan være enten det got. *wans*, oldn. *vanr*, oht. *wan* „manglende“ eller oldn. *vanr* „vant (til)“. Første Led er vel snarest oht. *ano*, nht. *Ahn* „Stammefader, Bedstefader“, hvortil bl. a. det nordiske Navn *Ali, Óli*, paa Søtvæt-Bracteaten **onla** (S. 171 f.), hører og hvilket sandsynlig danner 'første Led i det nordiske Mandsnavn *Aleifr, Óláfr* og i Kvindenavnet *Álof, Óluf*, paa By-Stenen **alaifu** (S. 198, jfr. S. 107—109).

Hvis denne Forklaring er rigtig, synes **anoana**, **Anwana* at maatte være opstaaet af **Ana-wana*. Det samme Vokaludfald forudsættes af **alaifu** for **Anlaifu*, **Analaibu*. Det 'efter *n* følgende *a* maa da have været ubetonet, inden det faldt ud; jfr. S. 171 f. Efter Formen kunde første Led i **anoana** ogsaa være Præpositionen **an**, oldn. *á* (se S. 200), ligesom i oldn. *ávanr* „blottet for“; men af denne Præposition kan Mandsnavnet *Áli* vistnok ikke forklares.

I **anoana** svarer **o** til et fællesgerm. *w*, som her sandsynlig har været bevaret i Udtalen. Ligesaa skrives med den længere Rækkes Runer paa Røk-Stenen **hoar** = oldn. *hverr*; jfr. sammesteds **gaoar**. Noget forskjelligt er Forholdet ved **haoarar** i Eidsvaag-Indskriften, se S. 453 f.

Af denne Brug af **o** i **anoana** tør man neppe med Sikkerhed slutte, at Indskriften skulde høre til de seneste Bracteate-Indskrifter. Bibeholdelsen af det første *n* i Modsætning til **alaifu** taler for Ælde. Ligesaa Brugen af **þ** som **a**-Rune i alle 3 Stavelser. Den lidet oprindelige Fremstilling kunde snarest tale for en forholdsvis sen Tid. Med Sikkerhed lader Bracteatens Alder sig neppe bestemme. Vi er mest tilbøielige til at sætte den til omkring Aar 600.